

DATUM 20/11/2020
AAN Commissie M&M
VAN Huib van Essen
DOORKIESNUMMER 06-36031604
ONDERWERP Urgenda-maatregelen en programmaplan Energietransitie

Aanleiding

Tijdens de vaststelling van het programmaplan Energietransitie begin dit jaar hebben Groenlinks en Partij voor de Dieren gevraagd om de maatregelen van Urgenda door te nemen en te 'toetsen' aan het programmaplan Energietransitie. Met deze notitie informeer ik u over de resultaten van deze analyse.

Eerst wordt uiteengezet hoe de maatregelen tot stand zijn gekomen en vervolgens wordt kort toegelicht wat de effecten daarvan zijn. Daarna is gekeken welke maatregelen energiegerelateerd zijn en bij welk van deze maatregelen de rijksoverheid een rol speelt c.q. een verantwoordelijkheid heeft. Bij de maatregelen waar de rijksoverheid geen rol heeft, is gekeken welke bijdrage de provincie levert aan deze maatregelen. Indien dat niet het geval is, is aangegeven welke rol de provincie zou kunnen gaan spelen.

In het Urgendaplan zijn ook maatregelen opgenomen die o.a. de landbouw, natuur en mobiliteit betreffen; de inventarisatie daarvan wordt opgepakt n.a.v. de uitwerking van motie 33 Drawdown; hierover wordt u begin 2021 nader geïnformeerd.

Aanloop naar maatregelen

Urgenda is in 2012 gestart met een gerechtelijke procedure tegen de Staat met als doel deze aan haar eigen doelstellingen, nl. 25% CO₂-vermindering in 2020 ten opzichte van 1990, te houden. Urgenda voorzag namelijk dat de voorgestelde maatregelen onvoldoende zouden zijn. Urgenda is zowel door de rechtbank (2015), het gerechtshof en de Hoge Raad (2019) in het gelijk gesteld. Na de rechterlijke uitspraken heeft Urgenda een plan opgesteld met (aanvullende) maatregelen om de genoemde doelstelling te realiseren.

Toelichting Urgenda-maatregelen

Met 'de Urgenda maatregelen' wordt het 54-puntenplan bedoeld dat Urgenda in 2019 heeft opgesteld. De maatregelen zijn opgenomen in een boekje dat als titel heeft "[40 \(54\) puntenplan, Handreiking vanuit de samenleving voor 25% CO₂-reductie in 2020](#)". De eerste versie bestond uit 40 maatregelen. Daarna is er een tweede versie gemaakt met 14 aanvullende maatregelen. Het plan is opgesteld in samenwerking met en wordt ondersteund door 800 organisaties. Met de uitvoering van alle maatregelen kan in Nederland, zo is de inschatting van Urgenda, ca. 17 Mton aan CO₂-uitstoot worden gereduceerd.

Naast de maatregelen omvat het boekje een inleiding en een toelichting op de maatregelen. Hieronder treft u een beknopte samenvatting aan. Het is bedoeld om de maatregelen in perspectief te plaatsen. De conclusies die worden genoemd, zijn de conclusies van Urgenda, niet die van de provincie.

Urgenda geeft aan dat er drie scenario's zijn om de CO₂-uitstoot omlaag te brengen. Het eerste scenario gaat over het sluiten van de kolencentrales, het tweede over het uitvoeren van de 54 maatregelen en het derde over out-of-the-box ideeën, die bedoeld zijn als de overige scenario's niet worden uitgevoerd. In deze notitie wordt ingegaan op de 54 maatregelen.

Voor alle maatregelen heeft Urgenda in kaart gebracht wat het effect is op de landelijke CO₂-uitstoot (voor 2020 en 2021) en wat de kosten per vermeden ton CO₂ zijn. Naast deze 'harde' data pleit Urgenda ervoor om met een bredere en integralere blik naar de overige effecten van de maatregelen te kijken. De maatregelen hebben naast

vermindering van de CO₂-uitstoot ook positieve effecten op bijvoorbeeld de stikstofuitstoot, bodemgesteldheid, biodiversiteit, waterberging, luchtkwaliteit en het realiseren van draagvlak. Sommige maatregelen kunnen ook leiden tot kostendaling in de gezondheidszorg, stelt Urgenda.

Reactie van het kabinet

Het kabinet heeft, met een aantal tussenstappen, afgelopen voorjaar een aanvullend klimaatplan bekend gemaakt om te voldoen aan het Urgenda-vonnis. Daarbij is gekozen voor een combinatie van veel minder kolen (het eerste scenario) en - gehele of gedeeltelijke - uitvoering van een fors aantal van de 54 maatregelen (het tweede scenario).

De belangrijkste maatregelen die het kabinet heeft overgenomen, betreffen:

- Maatregel 54: verhoging van de SDE+ (met € 2 mld. naar € 4 mld.) stimuleert zon-op-dak projecten;
- Maatregel 14: verhoging ISDE (met € 60 mln.) stimuleert de aanschaf van warmtepompen en zonneboilers;
- Maatregel 33: verdubbelen van het ontwikkelfonds voor energiecoöperaties (met € 5 mln. naar € 10 mln.). Dit vergroot de slagkracht van energiecoöperaties.

Voor maatregelen om woningen te verduurzamen heeft het kabinet de [SEEH](#) (subsidie energiebesparing eigen huis) en de [RRE](#) (regeling reductie energiebesparing) in het leven geroepen. De SEEH is bedoeld voor particuliere woningeigenaren die subsidie kunnen krijgen indien ze minimaal twee verduurzamingsmaatregelen toepassen. De RRE is bedoeld voor gemeenten; zij kunnen subsidie verkrijgen voor hun inwoners om hen te helpen met kleine maatregelen.

Indien u in meer detail wilt weten hoe het kabinet op de Urgenda-maatregelen heeft gereageerd, adviseer ik u om de betreffende [kamerbrief](#) door te lezen.

Wat doet de provincie en waar liggen kansen?

Uit bovenstaande blijkt dat uitvoering van een groot deel van de maatregelen de verantwoordelijkheid van het Rijk is¹ (bijna 30%). De overige maatregelen raken in veel gevallen wel de provinciale rol en verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd hebben Rijk en gemeenten vaak ook een rol.. Het programmaplan Energietransitie sluit aan op de meeste van deze maatregelen. Een opsomming van de activiteiten waarbij dit speelt:

- Voor maatregelen ter bevordering van het [verduurzamen van woningen](#)² biedt de provinciale subsidieverordening financiële ondersteuning voor woningcorporaties en VvE's. De verkenning die de provincie samen met gemeenten uitvoert naar de mogelijkheden van grootschalige inzet van hybride warmtepompen sluit goed aan bij verhoging van de ISDE. Deze maatregel stimuleert immers de aanschaf van warmtepompen. Om het isoleren van woningen te bevorderen, biedt de provincie financiële ondersteuning voor gemeenten die een soortenmanagementplan willen maken in het kader van de Wet Natuurbescherming, waardoor het verkrijgen van een ontheffingsverklaring niet meer nodig is. Ook ondersteunt de provincie, via de NMU, gemeenten met de uitvoering van de RRE-regeling. Deze regeling ondersteunt particuliere woningeigenaren bijvoorbeeld bij het optimaliseren van de cv en bij de aanschaf van LED-lampen.
- Voor energiebesparingsmaatregelen bij [zorginstellingen en scholen](#)³ maakt de subsidieverordening Energietransitie financiële ondersteuning bij collectieve aanvragen door zorginstellingen voor advies of procesbegeleiding mogelijk. Daarnaast is de provincie bezig om, met behulp van de subsidiemogelijkheden die het Rijk biedt, een ontzorgingsprogramma op te richten voor kleine vastgoedeigenaren in de langdurige zorg en voor eerstelijnspraktijken. Hiervoor komt € 2 mln. aan extra rijksmiddelen beschikbaar. Naar verwachting zal het loket medio 2021 operationeel zijn. Bovendien wordt er sinds 2019 voor grote zorginstellingen in provincie Utrecht - via samenwerkingsovereenkomsten met Utrechtse gemeenten - gewerkt aan duurzaamheid in de brede zin. Het gaat dan om onder meer energiebesparing, duurzame opwek, afval, water en voedsel. In navolging daarvan wordt een dergelijk convenant ook verkend voor scholen en culturele instellingen. Bovendien heeft de provincie Stichting Dakrevolutie opdracht gegeven om

¹ Dit betreft de maatregelen 9, 17, 18, 21, 26, 24, 28, 43, 44 en 52.

² Dit betreft de maatregelen 1, 14, 15, 29 en 41.

³ Dit betreft de maatregelen 4 en 23.

schoolbesturen te benaderen met advies over zonnepanelen. Indien schoolbesturen hiervan gebruik maken, worden ze ook ondersteund bij het aanvragen van subsidie.

- Voor maatregelen die gaan over opwek van hernieuwbare energie met zonnepanelen⁴ heeft de provincie een stimuleringsaanpak 'Zon op dak' ontwikkeld. Daarnaast biedt de subsidieverordening bedrijven de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor een collectieve aanpak. In aansluiting op de maatregel om daken ook van groen te voorzien heeft de provincie⁵ aan de NMU opdracht verleend om een programma 'multifunctionele daken' te ontwikkelen. Doel van het programma is om daken zo optimaal mogelijk te verduurzamen en/of te vergroenen; onderdeel van het programma zijn onder meer het opzetten van een servicepunt en een regionaal fonds. Organisaties die collectieve zonnesystemen op daken van woningcorporaties willen opzetten, hebben recent - via tussenkomst van de provincie - financiering ontvangen van het Utrechtse Energiefonds.
- Voor maatregelen die gaan over energiecoöperaties⁶ draagt de provincie, samen met vier andere provincies en het Rijk, financieel bij aan het ontwikkelfonds voor energiecoöperaties. Ook draagt ze bij aan het opzetten van een gezamenlijk projectontwikkelingsbureau van en voor 29 energiecoöperaties in de provincie. Via de subsidieregeling Energietransitie worden verschillende activiteiten gericht op samenwerking, professionalisering en het vergroten van draagvlak door participatietrajecten ondersteund.
- Voor maatregelen die gaan over energiebesparing bij bedrijven pakt de provincie als bevoegd gezag haar rol bij de energiecontroles via de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD en de Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU) en stimuleert ze gemeenten - wanneer die bevoegd gezag zijn - om hetzelfde te doen. Ook hier biedt de subsidieverordening Energietransitie ondersteuning; gemeenten kunnen dit krijgen indien ze hun Voorbereidings-, Toezichts- en Handhavingsactiviteiten (VTH) intensiveren. Voor de periodieke controle op de werkelijke energiestaat (de zogenoemde APK) heeft de RUD een tool ontwikkeld waarze ze op basis van realtime-data (via de slimme meter) inzichtelijk kunnen maken hoeveel elektriciteit (en daarmee CO₂) bespaard kan worden met bepaalde maatregelen. De provincie voert nu het gesprek met de ODRU om deze tool ook in te zetten.

Daar waar het gaat over energiebesparing bij bedrijven, heeft de provincie een voorbeeldrol⁷, zoals bij het plaatsen van zonnepanelen op overheidsgebouwen. De tramremise en Huis ter Heide zijn voorzien van zonnepanelen en voor het overige provinciaal vastgoed wordt een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden. Voor het Provinciehuis wordt onderzocht of er een combinatie is te maken tussen het reeds bestaande groene dak en de aanleg van zonnepanelen. Daarnaast is voor de provinciale organisatie een duurzaam bedrijfsplan in voorbereiding; dit plan gaat niet alleen over energetische maatregelen maar ook over bijvoorbeeld circulariteit. Kijkend naar de energetische maatregelen voert de provincie voor alle assets een energiescan uit, is ze voornemens de verlichting te vervangen door LED en wordt gestuurd op het uitzetten van verlichting na werktijd.

Tot slot resteren vier maatregelen die nader verkend zullen worden:⁸ die we nader zullen verkennen:

- Koppel aanbestedingen aan de besparingsplicht (maatregel 8): het idee hierachter is om alleen nog opdrachten te verlenen aan bedrijven die zich houden aan de Wet Milieubeheer. Dit geldt zowel voor de provinciale organisatie als voor andere overheidsinstellingen in de regio. Het voorstel is om te beginnen met de eigen organisatie. Daarom zal het programma Energietransitie samen met het domein bedrijfsvoering een verkenning uitvoeren in het kader van een CO₂-neutrale bedrijfsvoering.
- Actieplan enkel naar HR⁺⁺-glas (maatregel 34): landelijk zijn er nog 1 mln. woningen met enkel glas. Enkel glas is niet alleen slecht voor de energierekening maar ook voor het wooncomfort. De SEEH biedt geen mogelijkheden om alleen glas te vervangen. Verkend wordt om hoeveel woningen in de regio Utrecht het gaat en welke activiteiten nodig zijn om het glas te kunnen vervangen (communicatie, financieringsmogelijkheden, markt betrekken, etc.). Dit vindt plaats samen met lokale stakeholders.

⁴ Dit betreft de maatregelen 10, 16, 19 en 54.

⁵ Via het programma Klimaatadaptatie.

⁶ Dit betreft maatregel 33.

⁷ Dit betreft de maatregelen 8, 20, 24, 30, 46.

⁸ Dit betreft de maatregelen 8, 34, 42 en 50.

- Gratis doorvoerstekker tegen sluipverbruik (maatregel 42): sluipverbruik van energie kost jaarlijks ongeveer € 100 per huishouden (ca. 450 kWh). Door doorvoerstekkers beschikbaar te stellen, daalt de energierekening. Het voorstel is om te verkennen wat er al is en of opschaling mogelijk is⁹.
- Ruim je data op: datacenters, maar ook kantoren stoten jaarlijkse grote hoeveelheden CO₂ uit als gevolg van de opslag van data. Urgenda stelt een concreet aantal maatregelen voor die door de provincie verkend kunnen worden om onderdeel te worden van een CO₂-neutrale bedrijfsvoering. Daarbij zal rekening gehouden moeten worden met de eisen die gelden voor overheidsinstanties in het kader Wet Openbaarheid Bestuur.

Over de voortgang van deze projecten wordt u periodiek - via de P&C-cyclus - geïnformeerd.

⁹ Urgenda heeft aangegeven dat supermarkketens mee willen werken als distributiepunt. Het kan ook zijn dat de doorvoerstekkers als beschikbaar worden gesteld bijvoorbeeld via de energiebox die door sommige woningcorporaties gratis ter beschikking worden gesteld aan huurders.